

УДК 378.1:33

ПІДГОТОВКА СТАРТАПЕРІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

© Мельниченко В.О.
Wrekin College

Інформація про автора:

Мельниченко Владислав Олександрович: ORCID: 0000-0001-5459-8712;
melnychenkovladyslav@wrekincollege.com, студент, Wrekin College, Веллінгтон, Англія .

Визначено значущість упровадження нових технологій та виведення на ринок інноваційних продуктів у розвитку національної економіки. Конкретизовано перелік інституцій, засобів та умов належної підготовки стартаперів. Узагальнено перелік актуальних економічних, методологічних, організаційних, правових і соціальних проблем у цій царині. Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на вирішення цих проблем, як-от: навчання на основі інтеграції академічної освіти та інноваційної діяльності; залучення представників різних спеціальностей для участі у стартап-проектах; поєднання навчання з практичною діяльністю самого підприємця; залучення до підготовки майбутніх стартаперів кваліфікованих викладачів, які мають власний практичний досвід розробки та реалізації стартапів; надання податкових пільг підприємцям і пільгових кредитів бізнес-ангелам, котрі інвестують ресурси в цей процес; забезпечення реальної підтримки з боку держави та бізнесу під час запуску кращих стартапів.

Ключові слова: стартапери, підготовка, проблеми, способи вирішення.

Мельниченко В.А. «Подготовка стартаперов: проблемы и подходы к их решению»

Определено значимость внедрения новых технологий и выведения на рынок инновационных продуктов в развитии национальной экономики. Конкретизировано перечень институций, средств и условий надлежащей подготовке стартаперов. Обобщено перечень актуальных экономических, методологических, организационных, правовых и социальных проблем в этой сфере. Предложено комплекс мероприятий, направленных на решение этих проблем, а именно: обучение на основе интеграции академического образования и инновационной деятельности; привлечение представителей разных специальностей для участия в стартап-проектах; сочетание обучения с практической деятельностью самого предпринимателей; привлечение к подготовке будущих стартаперов квалифицированных педагогов, имеющих собственный практический опыт разработки и реализации стартапов; предоставление налоговых льгот предприятиям и льготных кредитов бизнес-ангелам, которые инвестируют ресурсы в этот процесс; обеспечение реальной помощи со стороны государства и бизнеса во время запуска лучших стартапов.

Ключевые слова: стартаперы, подготовка, проблемы, способы решения.

Melnychenko Vladyslav "Preparation of start-upers: problems and their solutions"

The importance of the introduction of new technologies and bringing innovative products to the market in the development of the national economy is defined. The list of institutions, resources and conditions of the appropriate preparation of start-upers is concretized. The list of current economic, methodological, organizational, legal, and social problems, existing in this field, is summarized. A list of arrangements for solving these problems is proposed, namely, teaching based on the integration of academic education and innovational activity; engagement of representatives of different specialities for the participation in start-up projects; combination of education with practical activity of entrepreneurs; engagement of skilled pedagogues, who have their own practical experience in

developing and launching start-ups, in the preparation of future start-upers; provision of tax reductions to ventures and preferential loans to business angels, who invest resources in this process; provision of real help from the government and business during the stage of launching of the best start-ups.

Keywords: start-upers, preparation, problems, solutions.

Загальна постановка проблеми. Вагомою запорукою розбудови економіки є забезпечення її галузей та сфер діяльності висококваліфікованими фахівцями, переважна більшість з яких поповнить лави найманих працівників, чимало – стануть підприємцями, і лише окремі – спробують реалізувати власні стартапи. Існуючі пропорції, з одного боку, значною мірою обумовлені наявними традиціями й станом національної економіки, а з іншого – потребують коригувань, оскільки робота за наймом ніколи не була, не є і не буде запорукою матеріальної та моральної свободи, а тому дедалі більше людей прагнуть стати підприємцями. Проте «в умовах жорсткого розподілу ринку дедалі меншими є шанси новостворених бізнес-структур отримувати достатній дохід за рахунок лише перепродажу товарів. Саме тому підприємці-початківці мусять приділяти значну вагу впровадженню нових технологій та виведення на ринок інноваційних продуктів. Тобто нині замало створити бізнес-структуру, необхідно забезпечити її унікальність. При цьому дедалі частіше йде мова не лише про нові підходи до розвитку «підприємництва», а і про створення «стартапу»» [5].

Вважається, що стартаперами не народжуються, а ними стають. Саме тому зростає важливість підготовки фахівців, здатних успішно займатись підприємництвом і реалізовувати стартапи. Однак особливу насторогу викликає той факт, що «загальний рівень професійної підготовки майбутніх підприємців не можна вважати задовільним, оскільки 20 % випускників мають низький рівень розвитку структурно-динамічних та етико-сміслових характеристик особистісно-професійної суб'єктності, а це означає, що вони не спроможні після закінчення навчання у ВНЗ успішно вести власний бізнес» [3, с. 14]. Тим самим не лише «марнуються» ресурси, витрачені на підготовку таких «фахівців», а й ускладнюється їхнє використання для подальшого (передусім, інноваційного) розвитку національної економіки. Усе це й обумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці (Н. Кульбіда, 2005; О. Хомин, 2007; О. Креденцер, 2009; Л. Криницька, В. Лагодзінська, 2011 та ін.) дослідили окремі аспекти професійної підготовки майбутніх підприємців, тоді як дотепер поза увагою залишаються підходи до формування стартаперів. Натомість окремим аспектам запуску та розвитку стартапів присвячено публікації у фахових виданнях: проаналізовано основні відмінності стартапу від звичайних форм ведення підприємницької діяльності (С. Чазов, 2013); обґрунтовано основні правила для створення найбільш вдалого та ефективно діючого стартапу (О. Корнух, Л. Маханько, 2014); виявлено особливості розвитку інтернет-стартапів в Україні (Л. Богатирьова, Т. Тардаскіна, Ю. Терешко, 2015); запропоновано методику інтегрованої оцінки стартап-проектів (О. Звєгінцева, І. Золотарьова, О. Щербаков, 2015); вивчено особливості становлення й розвитку стартапів в Україні в контексті їх впливу на конкурентоспроможний розвиток вітчизняного ринку високих технологій та економіку країни в цілому (Т. Міркунова, О. Мрихіна, А. Стояновський, 2015); розглянуто відомі способи формування моделі інформаційної системи для підтримки стартап-проектів (С. Недайвода, Ю. Скорін, О. Щербаков, 2015); запропоновано механізм проектного навчання ІТ-стартапа (Е. Плохая, 2015); досліджено технології моніторингу функціонування інноваційних ІТ-стартапів (Ю. Узун, 2015); виявлено проблеми становлення й розвитку стартапів в Україні (О. Курченко, 2016); висвітлено історичні аспекти виникнення та особливості діяльності стартап-компаній (С. Легенчук, 2016); акцентовано увагу на необхідності інвестиційного забезпечення вітчизняних стартапів

(М. Мальчик, О. Попко, 2016); розкрито перспективи розвитку інновацій шляхом інтеграції стартап-проектів (Н. Ровинська, 2016).

Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних науковців, слід наголосити увагу на існуванні дефіциту комплексних досліджень у цій царині, а відтак – необхідності подальших наукових розвідок за даною проблематикою.

Завдання дослідження. Метою статті є розробка рекомендацій щодо вдосконалення підготовки стартаперів. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: 1) виокремити існуючі підходи до підготовки стартаперів; 2) узагальнити перелік актуальних проблем у цій царині; 3) запропонувати комплекс заходів, спрямованих на вирішення цих проблем.

Результати дослідження. Проблематика вдосконалення підготовки стартаперів не нова для вітчизняної науки та освіти. Нині така підготовка здійснюється як *спеціалізованими організаціями* (вищими навчальними закладами, які здійснюють підготовку за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» і «магістр»; центрами неперервної освіти дорослих і навчально-практичними центрами при навчальних закладах, навчальними центрами у структурі приватних підприємств; короткотерміновими курсами перепідготовки майбутніх підприємців із числа безробітних при Центрах зайнятості...), так і *самостійно*, користуючись відповідними сайтами (зокрема, www.bbschool.ru; www.blogbusiness.com.ua; www.damu.kz; www.molodost.bz; www.zebra-company.ru/products...), навчальною («Азбука підприємництва» (Б. Райзберг, 1991); «Курс підприємництва» (В. Горфінкель, В. А. Швандар и др., 1997); «Приватний підприємець» (Т. Онищенко, 2002); «Організація підприємницької діяльності» (І. Гой, Т. Смелянська, 2004); «Основи підприємництва» (З. Варналій, 2006; Л. Донець, Н. Романенко, 2006; А. Виноградська, 2007); «Основы підприємництва» (А. Луньова, М. Переверзєв, 2009)...) та пізнавальною літературою («Богатый папа – бедный папа»; «Квадрант денежного потока» (Р. Кійосакі, Ш. Лектер, 2001); «Думай и богатей» (Н. Хілл, 2007); «Work the pond» (Д. Резак, 2007); «Искусство заключать сделки» (Д. Трамп, 2010); «100 советов начинающему предпринимателю» (О. Голосова, 2012); «Дар Мидаса» (Р. Кійосакі, Д. Трамп, 2012); «Blue Ocean Strategy» (В. Чан Кім, 2012); «How to convince people» (К. Марлоу, 2014 ...), порадами знайомих підприємців тощо.

Належна підготовка майбутніх стартаперів передбачає, по-перше, відповідні етапи становлення: «первинна підготовка до підприємницької діяльності за курсовими формами навчання; поглиблена професійна підготовка підприємців; навчання впродовж життя, освоєння додаткових спеціальностей» [2, с. 11]; по-друге, залучення висококваліфікованих викладачів (бажано з досвідом діяльності в бізнес-структурах інноваційного спрямування), які цікаво, завзято й предметно витлумачують положення сучасної навчальної програми; по-третє, добір самодостатніх і цілеспрямованих учнів, які можуть і хочуть багато працювати (передусім самостійно) над створенням і розвитком стартапів; по-четверте, наявність гідної матеріально-технічної, організаційної та методологічної бази, яка дозволяє учням набути необхідні теоретичні знання та практичні навички в цій царині.

При цьому і викладачі, і їхні учні повинні чітко усвідомлювати таке: 1) «ринкова економіка вимагає від майбутніх фахівців особливого способу життєдіяльності, нового типу мислення, вільного від встановлених стереотипів» [3, с. 3] як у цілях, так і в способах їх досягнення; 2) варто змінити орієнтири: з «уникнення невдач» на «досягнення успіху», з перепродажу товарів масового вжитку на «впровадження нових технологій та/чи виведення на ринок інноваційних продуктів» [5]; 3) стартап є прогресивною формою інноваційного підприємництва, яка передбачає узгодження інтересів «власників (інвесторів), інноваторів і менеджерів (керівників) стартапу» [1, с. 28] не лише у сфері ІТ-технологій, а й в інших галузях і сферах національної економіки; 4) майбутні стартапери повинні: одержати знання з теорії підприємництва, економічного аналізу, бухгалтерського обліку, організації діяльності, логістики,

інженерії, права...; набути комплексні компетенції та перший практичний досвід їх використання в цій царині; «розуміти, як працюватиме конкретна бізнес-модель; правильно підібрати команду, здатну втілити конкретну бізнес-ідею у життя» [7, с. 279]; здобути навички роботи в команді та самовдосконалення, інноваційного мислення та ділового спілкування задля ефективного використання обмежених ресурсів в умовах невизначеності, швидкого й професійного реагування на зміни економічного середовища, розробки стратегії розвитку стартапу...; розуміти специфіку та тенденції розвитку національної економіки; навчитися формулювати та втілювати в життя як власні ідеї, так і доопрацьовувати чужі (найчастіше популярні, але недосконалі) продукти та/чи ідеї, а також залучати інвестиції для реалізації стартап-проектів.

Н. Кульбіда стверджує, що «для другокурсників більш характерним є прагнення досягти успіху за рахунок добрих виконавських якостей, а також уміння правильно будувати стосунки з людьми та підносити себе, що, певною мірою, в майбутньому може характеризувати їх як «гарних виконавців», а не успішних підприємців» [3, с. 13], тобто наявні принципові хиби підготовки майбутніх «вільних художників у бізнесі». Очевидно, що стартапер не повинен чекати, доки хтось не вкаже, що саме слід зробити й створить для цього певні умови; натомість саме він має бути не лише генератором ідей, а й особою, котра докладе максимум своїх зусиль для її реалізації та долучить до цього одностудентів і необхідні ресурси. При цьому важливо, окрім іншого, допомогти студентам «розгледіти» власні вроджені особисті якості та навчитися ними правильно користуватись.

Узагальнення публікацій за даною проблематикою та результати власних досліджень дозволили:

1) виокремити перелік актуальних проблем підготовки стартаперів:

– *економічні*: недостатнє фінансування закладів освіти; низькі доходи родин майбутніх стартаперів і невисока заробітна плата освітян; низький (порівняно з традиційними видами бізнесу) рівень рентабельності більшості стартап-проектів на початковому етапі;

– *методологічні*: недосконалість навчальних програм, їхня відірваність від потреб ринку;

– *організаційні*: дефіцит кваліфікованих викладачів, які мають власний практичний досвід розробки та реалізації стартапів; проблеми із залученням бізнес-ангелів, інвесторів і менторів, а також представників бізнес-акселераторів, бізнес-інкубаторів і ринку венчурного капіталу; недостатній взаємозв'язок ситуації на ринку праці з потребою в підготовці спеціалістів тієї чи іншої кваліфікації;

– *правові*: недолуга підтримка інноваційного розвитку національної економіки та підготовки стартапів;

– *соціальні*: недостатні мотиви самореалізації, творчості й незалежності майбутніх стартаперів; низький статус науково-педагогічної професії; масштабна корупція; неprestижність ведення легального (у т.ч. інноваційного) бізнесу.

2) запропонувати комплекс заходів, спрямованих на покращання підготовки стартаперів, а саме: «навчання на основі інтеграції академічної освіти та інноваційної діяльності; залучення представників різних спеціальностей для участі в стартап-проектах; створення спеціальних курсів для стартаперів-початківців; співробітництво з бізнес-інкубаторами, проектами інноваційного прориву; надання методичних рекомендацій зі створення стартапа та методики оцінки отриманих результатів; створення плану консультацій для стартап-команд наставниками; розробка сценаріїв тренінгів, майстер-класів, зустрічей із провідними стартаперами та представниками підприємств; проведення науково-практичних конференцій; організація конкурсів на кращий стартап; створення в складі ВНЗ спеціалізованого підрозділу, чия діяльність спрямовано на інтеграцію стартап-проекту в процес навчання» [6, с. 172]; «встановлення надбавок викладачам за кураторство студентськими стартап-проектами; преміювання студентів за реалізацію успішних стартап-проектів» [6, с. 173]; «поєднання навчання з

практичною діяльністю самого підприємця під наглядом і за допомогою досвідчених» [2, с. 16] практиків і педагогів; «використання сучасних форм і методів навчання: тренінг-семінарів (інформаційних, базових, інтенсивних і креативних); майстер-класів; індивідуального консультування (консалтингу)» [2, с. 18]; «участь у виставках, конкурсах фахової майстерності; оновлення змісту професійно-практичної підготовки; участь у професійних тренінгах-семінарах, майстер-класах тощо» [2, с. 12]; «значне розширення переліку вивчення тих навчальних дисциплін, котрі могли б сприяти більш цілісному пізнанню сучасної реальності» [8, с. 13]; «збільшення кількості практичних занять, під час яких учні шкіл зможуть стати учасниками ділової гри «Створи власний стартап»; введення до навчальних планів класів економічного спрямування предмету «Основи стартапу», а для решти старшокласників – доповнення предмету «Економіка» темою «Основи стартапу»» [4, с. 126]; залучення до підготовки майбутніх стартаперів кваліфікованих викладачів, які мають власний практичний досвід розробки та реалізації стартапів; надання податкових пільг підприємцям і пільгових кредитів бізнес-ангелам, які інвестують ресурси в цей процес; забезпечення реальної підтримки з боку держави та бізнесу запуску кращих стартапів; адаптування до умов України передового світового досвіду щодо методичного та економічного забезпечення цього процесу тощо.

Висновки. Встановлено, що нині в Україні підготовка майбутніх стартаперів здійснюється як спеціалізованими організаціями, так і самостійно з використанням відповідних сайтів, навчальної та пізнавальної літератури, порад знайомих підприємців тощо.

Виокремлено ряд актуальних економічних, методологічних, організаційних, правових і соціальних проблем підготовки стартаперів.

Запропонований комплекс заходів спрямовано на створення сприятливих умов для вдосконалення підготовки стартаперів.

Перспективи подальших досліджень. Продовження наукових розвідок за даною темою слід зосередити на розробці рекомендацій, спрямованих на покращання умов для розвитку вітчизняного (передусім інноваційно спрямованого) бізнесу.

Список використаних джерел

1. Корнух О. В. Стартап як прогресивна форма інноваційного підприємництва / О. В. Корнух, Л. В. Маханько // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 23. – С. 26-30.
2. Криницька Л. Я. Організація професійної підготовки безробітних до підприємницької діяльності у сфері послуг : автореф. дис. ... канд. пед. наук спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної підготовки» / Л. Я. Криницька. – Київ, 2011. – 20 с.
3. Кульбіда Н. М. Особисті детермінанти професійної підготовки майбутніх підприємців : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Н. М. Кульбіда. – Київ, 2005. – 20 с.
4. Мельниченко В. О. «Основи стартапу» як предмет для вивчення школярами України / В. О. Мельниченко, О. А. Мельниченко // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 28-29 квітня 2016 р. / за заг. ред. В. П. Садкового. – Харків : Вид-во НУЦЗУ, 2016. – С. 125-126.
5. Мельниченко В. О. Стартап: сутність, ознаки, етапи розвитку [Електронний ресурс] / В. О. Мельниченко, О. А. Мельниченко // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи : матеріали щоріч. наук.-практ. конф., 30 березня 2016 р. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2016-2/doc/2/11.pdf>.
6. Плохая Е. Б. Механізм проектного обучения ІТ-стартапа / Е. Б. Плохая // Системи обробки інформації. – 2015. – Вип. 4. – С. 171-173.
7. Попко О. В. Сучасна парадигма стартапів у бізнесі / О. В. Попко, М. В. Мальчик // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Сер. : Логістика. – 2014. – № 811. – С. 275-279.
8. Хомин О. В. Інтелектуальне підприємництво як форма становлення економіки знань : автореф. дис. ... канд. економ. наук спец. 08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки» / О. В. Хомин. – Харків, 2007. – 19 с.

References:

1. Kornukh, OV & Makhanko, LV 2014, 'Startup yak prohresyvna forma innovatsiynoho pidpryyemnytstva', *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, no. 23, pp. 26-30.
2. Krynytska, LYa 2011, 'Orhanizatsiya profesiyanoi pidhotovky bezrobotnykh do pidpryyemnytskoyi diyalnosti u sferi posluh', Kand.ped.n. abstract, Kyiv.
3. Kulbida, NM 2005, 'Osobysti determinanty profesiyanoi pidhotovky maybutnikh pidpryyemstiv', Kand.psykhol.n. abstract, Kyiv.
4. Melnychenko, VO & Melnychenko, OA 2016, 'Osnovy startapu yak predmet dlya vyvchennya shkolyaramy Ukrainy', *Derzhavne upravlinnya u sferi tsyvilnoho zakhystu: nauka, osvita, praktyka*, materialy vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, 28-29 April, Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy, Kharkiv, pp. 125-126.
5. Melnychenko, VO & Melnychenko, OA 2016, 'Startup: sutnist, oznaky, etapy rozvytku', *Aktualni problemy rozvytku upravlinskykh system: dosvid, tendentsiyi, perspektyvy*, materialy shchorichnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, 30 March, <<http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2016-2/doc/2/11.pdf>>.
6. Plohaja, EB 2015, 'Mehanizm proektnogo obuchenija IT-startapa', *Sistemi obrobki informacii*, iss. 4, pp. 171-173.
7. Popko, OV & Malchyk, MV 2014, 'Suchasna paradyhma startapiv u biznesi', *Visnyk natsionalnoho universytetu Lvivska politekhnika, Seriya Lohistyka*, no. 811, pp. 275-279.
8. Khomyn, OV 2007, 'Intelektualne pidpryyemnytstvo yak forma stanovlennya ekonomiky znan', Kand.econ.n. abstract, Kharkiv.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2016р.